

Sources Prameny

Série koncertů klavírního dua

Joanna Domańska/Magdalena Lisak

u příležitosti 140. výročí narození

Karola Szymanowského (1882–1937)

BRATISLAVA, OSTRAVA, PRAHA

listopad – prosinec 2022

**Karol
Szymanowski**

PROGRAM

Fryderyk Chopin (1810-1849)

3 Mazurky op. 56 č. 1 H-dur, č. 2 C-dur,
č. 3 c-moll

Etuda e-moll op. 25 č. 5

Karol Szymanowski (1882-1937)

Etuda b-moll op. 4 č. 3

4 Mazurky op. 50 č. 13 – 16

Moderato

Animato

Allegretto dolce

Allegramente. Vigoroso

Balet Zbojníci [Harnasie] op. 55

v úpravě pro dva klavíry

úprava: Joanna Domańska

Obraz I: Na horské louce

1. Redyk – vyhánění ovcí na pastvu
2. Mimická scéna (námluvy)
3. Zbojnický pochod
4. Mimická scéna (zbojník a dívka)
5. Zbojnický tanec. Finále

Obraz II: V krčmě

- 6a. Svatba
- 6b. Čepení
- 6c. Píseň šohajů
7. Horalský tanec
8. Vpád zbojníků. Tanec. Únos nevěsty

Obraz III: Horská louka

9. Epilog

Joanna Domańska studovala u prof. Jana Hoffmana na Hudební akademii v Krakově a u prof. Andrzeje Jasińskiego na Hudební akademii v Katovicích. Své umění dále zdokonalovala jako stipendistka francouzské vlády pod vedením Lívie Rév v Paříži (1986–1987). Je laureátkou mezinárodních klavírních soutěží: soutěž Marguerite Long a Jacquese Thibauda v Paříži (1981), soutěž Alessandra Casagrande v Terni v Itálii (1982) a Scény mladých na Festivalu polského klavírního umění ve Šlupsku (1982). Je vynikající interpretkou děl Karola Szymanowského: 4 CD s jeho tvorbou v jejím podání získaly nominaci na prestižní cenu Fryderyk (1996, 2007, 2008, 2020) a také ocenění Pizzicato Supersonic Award (2008). „Joanna Domańska vnáší velký styl do Szymanowského klavírního díla na několika albech z produkce Dux,” tak tyto nahrávky recenzoval britský časopis Gramophone. Jako sólistka vystupovala v evropských zemích, Jižní Koreji, Japonsku, Maroku a ve státech bývalého Sovětského svazu. Má na svém kontě rovněž účinkování na mezinárodních hudebních festivalech, například Festival dei Due Mondi ve Spoletu, Festa Musica Pro v Assisi, Maggio Musicale Fiorentino ve Florencii, Chopinfestival v Gentu, Festival de Radio France v Montpellier, Varšavský podzim, Chopinův festival v Dusznikách-Zdroji, Festival polského klavírního umění ve Šlupsku. Jako členka Slezského tria nahrála CD s nominací na cenu Fryderyk: *Polish chamber music for wind instruments* (2011), *Carl Reinecke – chamber music for clarinet, horn and piano* (2016) a *Mikołaj Górecki / Silesian Trio / Aukso. Chamber Orchestra of Tychy* (2019). S komorním orchestrem Aukso vystupovala v premiérových uvedeních skladeb Mikołaje Góreckého, Sławomira Czarneckého, Macieje Maleckého, Oscara Pradosa či Marcela Chyrzyńskiego. Spolupracuje s japonským vydavatelstvím IMC Music Publisher jako redaktorka publikací *Selected Polish pieces for little pianists* (3 sešity: 2012, 2015, 2019). Vede klavírní třídu na Hudební akademii v Katovicích, je zvána jako porotkyně na domácí i mezinárodní klavírní soutěže (Jeseník, Brno, Bratislava, Rabat, Tokio), přednáší na mistrovských kurzech (Jižní Korea, Japonsko, Slovensko, Německo, Česko, Ukrajina). V letech 2011–2017 byla předsedkyní Hudební společnosti Karola Szymanowského, uměleckou ředitelkou mezinárodního festivalu Dny hudby Karola Szymanowského v Zakopaném a festivalu Večery s hudbou Karola Szymanowského v Katovicích. Je iniciátorkou Mezinárodní hudební soutěže Karola Szymanowského v Katovicích. Za její působení spojené s propagací tvorby Karola Szymanowského jí byla udělena stříbrná medaile Gloria Artis.

Magdalena Lisak, klavíristka narozená v Katovicích, navazuje na rodinné hudební tradice. Od nejmladšího věku sbírala nejvyšší ocenění na domácích i mezinárodních soutěžích. V roce 1994 absolvovala s významným obor klavír u profesora Andrzeje Jasińskiego na Hudební akademii Karola Szymanowského v Katovicích. V témže roce se probojovala do semifinále soutěže Gézy Andy v Curychu a bylo jí uděleno soukromé stipendium, díky němuž pokračovala ve svém hudebním vzdělávání na konzervatoři v Curychu u Homera Francesche. Jednou z nejceněnějších zkušeností bylo studium na Hudební akademii v Basileji v letech 1996–1997 pod vedením Krystiana Zimmermana. V roce 1996 se Magdalena Lisak umístila na šestém místě ve světoznámé Mezinárodní klavírní soutěži Fryderyka Chopina ve Varšavě, a toto umístění jí otevřelo dveře do prestižních koncertních sálů, mj. Hitomi Memorial Hall v Tokiu, Stadt-Casino v Basileji, pražského Rudolfinu či Národní filharmonie ve Varšavě. Vystupovala také na chopinovských festivalech v Dusznikách-Zdroji, Nohant-La Châtre, Mariánských Lázních, Gentu, Ženevě a na varšavském festivalu Chopin a jeho Evropa. Má na svém kontě nahrávky pro Deutsche Rundfunk, Radio Suisse Romande, Polský rozhlas, Polskou televizi a na CD hudebních vydavatelství DUX, CD Accord a Polského rozhlasu. Pravidelně vystupuje s klavírními recitály, hraje na koncertech s orchestry i komorními soubory – doma v Polsku, většinou evropských zemí a také v USA, Kanadě, Japonsku, Číně a Brazílii. Fascinuje ji nejnovější hudba. V roce 2000 provedla pro György Ligetiho jeho Etudy, jejichž interpretace si získala skladatelovo vysoké uznání. Premiérově uvedla skladby v rámci festivalů: Slezské dny soudobé hudby v Katovicích, Mezinárodní festival Dny krakovských skladatelů, Mezinárodní festival současné hudby Laboratorium ve Varšavě a Białystoku a na festivalu Varšavský podzim. Jako sólistka vystoupila mj. s těmito dirigenty: Kazimierz Kord, Tadeusz Strugała, Tomasz Bugaj, Mirosław Jacek Blaszczyk, Jerzy Salwarowski, Massimiliano Caldi, Agnieszka Duczmal, Jacques Mercier, Reinbert de Leeuw, Jacek Kasprzyk, Ewa Strusińska. Na pozvání Národního institutu Fryderyka Chopina realizovala nahrávky děl Fryderyka Chopina na historickém nástroji Erard – CD vzniklo v edici *The Real Chopin*. Podílel se na projektech Slezské hudební společnosti, jejíž je zakladatelkou a ředitelkou. Vede klavírní třídu na katovické hudební akademii s akademickou hodností profesora, působí jako vedoucí katedry klavíru. Její pedagogická činnost zahrnuje také mistrovské kurzy mj. na Academia Musicae v Tokiu, Ostravské univerzitě, Národní hudební akademii Pančo Vladigerova v Sofii, přednášky na japonských uměleckých vysokých školách a DVD nahrávky skladeb pro děti a mládež v rámci didaktických publikací *The Piano. General Method*. Magdalena Lisak byla rovněž členkou mezinárodní poroty na Chopin Piano Competition in Asia (2010, 2011, 2012, 2016), Kvalifikační komise 15. Mezinárodní klavírní soutěže F. Chopina ve Varšavě (2010), Celopolské klavírní soutěže F. Chopina ve Varšavě (2013) a 54. Mezinárodní interpretační soutěže Beethovenův Hradec (2016) v Hradci nad Moravicí.

Joanna Domańska
Magdalena Lisak

3 Mazurky op. 56 z roku 1843 H-dur, C-dur a c-moll Fryderyka Chopina jsou podobně jako Polonéza-fantazie As-dur op. 61 záznamem skladatelových reflexí, plných nostalgie, které chvíli krystalizují, a dále se opět rozplývají ve snových frázích. Prostřední Mazurka C-dur se surovými kvintami doprovodu a rychlými obraty jako v tanci oberku v horalském stylu se zdá být předzvěstí Szymanowského horalských stylizací z regionu Podhalí. První mazurka H-dur je vystavěna jako rondo s oberkovými kuplety. Poslední Mazurka c-moll obsahuje hojnost polyfonie, která byla charakteristická pro pozdní Chopinova díla, skladba meandruje přes nejvzdálenější tóniny, d-moll, B-dur, H-dur, as-moll, es-moll, aby se v závěru vrátila k idylickému C-dur.

Chopinovská **Etuda e-moll**, pátá z op. 25, žertovná svým charakterem, s violoncellovou lyrickou střední částí, navazuje na lidovou hudbu prostřednictvím tanečních poskoků a podupávání. Skladba je cvičením na dvojhmoty v pravé ruce, zde jsou vyostřeny ostrými disonancemi, které se postupně ve variačním zpracování objevují v nejrůznějších rytmických a artikulacních obměnách. Virtuózní coda rozložená v celém rozsahu klaviatury vede ke třem *forte*.

Etuda b-moll op. 4. č. 3 Karola Szymanowského, dedikovaná Natalii Neuhaus, vznikla v letech 1900–1902. Díky své melodice a citové prosycenosti si získala obrovskou popularitu, k níž přispěl i její slavný interpret, Ignacy Jan Paderewski. Dirigent a skladatel Grzegorz Fitelberg, který uvedl většinu Szymanowského děl v premiéře, upravil tuto miniaturu také pro orchestr, a tím se stala trvalou součástí repertoáru symfonických těles.

U základů tvorby **Mazurek op. 50** stálo skladatelovo přesvědčení, že „tato forma je zkostnatělá, odsouzená k vyhynutí [...] a pouze křížení ras ji může obrodit“. Szymanowski tedy na trojdobé rytmy mazurky nanesl vzory převzaté z horalské hudby, využívající dvoudobé metrum. Nové zvukové vlastnosti získal použitím podhalské stupnice, tvorbou nepravidelných tří a pětitaktových frází, napodobováním zvuku horalské kapely – prázdné kvinty basů, nízké zvuky dud a horalské hráčské způsoby: rytmické varianty opakovaných frází, silné akcentování vyšších tónů melodií. Spojení těchto stylistických postupů s vlastní skladatelskou invencí dalo vzniknout dílu, které je v klavírní hudbě 20. století unikátní, vyznačuje se velkou výrazovou různorodostí a je srovnatelné s chopinovským vzorem. Čtvrté album mazurek věnované Anně a Jarosławu Iwaszkiewiczovým obsahuje dvě mazurky reflexivního vyznění (č. 13 a 15), žertovnou žánrovou scénku, kterou skladatel popsal jako „tanec neotesaného šlechtice s tlustým břichem a mladé pružné šlechtičny“ (Mazurka č. 14) a živelný horalský tanec (Mazurka č. 16).

Zbojníci (v polštině *Harnasie*, slovo „harnaś“ označuje dávné tatranské zbojníky, resp. vůdce zbojníků) Karola Szymanowského – balet-pantomima ve třech obrazech pro sólový tenor, smíšený sbor a orchestr op. 55. vznikl v období skladatelovy silné fascinace folklórem regionu Podhalí (1923–1931). Je to jediné Szymanowského dílo, které obsahuje doslovné citáty lidových písní. Charakter hudby je živelný, napodobuje zvuk horalské kapely a syrové, původní podhalské rytmy tvoří zvláštní amalgám s rafinovaně artistní harmonizací. Szymanowského mistrovství ve stírání hranic mezi lidovým citátem a jeho uměleckým přetvořením staví Zbojníky na roveň Chopinovým dílům. Básník a kritik Jan Lechoń o Zbojnicích napsal: „Je to veledílo silné a důstojné polskosti, vycházející z lidu, ale nepochlebující obhroublosti, pozvedající tuto lidovost do vysokého umění právě tak, jak to dělal Chopin.“ Sám Szymanowski hodnotil význam své tvorby pro polskou hudbu jako „žulový sloup, který nelze povalit“.

Dějovou linku díla tvoří příběh lásky zbojníka a krásné horalky. Při vyhánění ovcí na pastvu dojde k setkání Zbojníka a Dívky. Zbojník se do Dívky zamiluje a ona jeho city opětuje. Má se však vdát za bohatého hospodáře. Další obraz představuje svatební veselí v krčmě, kdy se už po obřadu čepení za krčmou rozlehne střelba z pistole a do jizby vpadnou zbojníci. Po rvačce a rozehnání svatby Zbojník unáší nevěstu. Příběh končí milostnou scénou na horské louce. Jednoduchý děj v sobě skrývá i komický prvek spojený s groteskní postavou Vdovy – hospodské a její milostnou intrikou, jejímž předmětem je ženich. Postavy baletu nemají jména, a díky tomu se stávají symbolickým zosobněním světa horalů. Balet byl objedнан Emilem Młynarským, tehdejšími ředitelem Varšavské opery. Světová premiéra se však konala

v Národním divadle v Praze v roce 1935. Úspěch pražské premiéry byl zásluhou dirigenta Josefa Charvát a režiséra Josefa Františka Munclingra. Szymanowski v rozhovoru pro týdeník Prosto z Mostu vzpomínal: „Režisér Józef Munclinger, někdejší sólista Varšavské opery, poloviční Čech a poloviční Polák, jehož iniciativě a práci vděčí Zbojníci tak jako svého času Král Roger za své uvedení na scéně pražské opery – své zadání splnil dobře v každém ohledu. Přenesení Zbojníků na české jeviště bylo usnadněno etnografickou příbuzností, která existuje mezi polským a slovenským folklórem. Nářečí, zvyky, písně či kroje jsou si velmi blízké, a nezdá se, že by bylo společné, a proto je folklór Zbojníků pro české diváky srozumitelný. Název Harnasie, který neměl ekvivalent v češtině, a v polském znění by nebyl srozumitelný, byl nahrazen slovem Zbojníci. [...] Hudební ztvárnění Zbojníků bylo na velmi vysoké úrovni. Orchestr vedl dirigent Josef Charvát jako zástup za nemocného ředitele opery, Otakara Ostrčila. Baletní stránka také byla bez výhrad, v hlavních rolích Zbojníka a Dívky vystoupili sólisté pražského baletu, ruští tanečníci Andrej Drozdov a Jelizaveta Nikolská.“

Transkripce originálu Zbojníků pro klavír se ujali na Szymanowského žádost skladatelé Jan Maklakiewicz (klavírní výtah I. obrazu), Grzegorz Fitelberg (zjednodušený klavírní výtah k divadelním zkouškám) a Grażyna Bacewicz (výtah pro čtyři ruce), avšak žádná z těchto úprav plně nevystihovala bohatství Szymanowského partitury. Transkripce Joanny Domańskiej je dílo určené ke koncertnímu provedení, kde jsou party obou klavírů pojaty jako stejně významné. Úprava pro dva klavíry umožnila věrně přenesení materiálu orchestrální partitury. V současnosti se připravuje vydání této verze díla v Polském hudebním vydavatelství.

23. listopadu | Bratislava

Vysoká škola múzických umění v Bratislavě,
Hudební a taneční fakulta

6. prosince | Ostrava

Ostravská univerzita, Fakulta umění

17. prosince | Praha

Česká filharmonie, Rudolfinum – Sukova síň

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Tento projekt je spolufinancován Ministerstvem kultury
a národního dědictví Polské republiky z prostředků programu
Propagace polské kultury v zahraničí.

PARTNEŘI

Generální konzulát
Polské republiky
v Ostravě

Konsulat Generalny
Rzeczypospolitej Polskiej
w Ostrawie

POLSKÝ
INSTITUT
PRAHA

POL'SKÝ
INŠTITÚT
BRATISLAVA

KOORDINÁTOR PROJEKTU

Slezská hudební společnost se sídlem v Katovicích

ŚLĄSKIE TOWARZYSTWO MUZYCZNE

www.stm.art.pl

www.facebook.com/SlaskieTowarzystwoMuzyczne

Ilustrace pocházejí ze sbírek Tatranského muzea v Zako-
paném /anonymní díla z 19. století; fotografie: Klaudia Kot/
a Centra místní kultury Czerwony Dwór /autor: Ewa Fajkosz,
20. století/.